

BS/74/2012

O DOPUSZCZALNOŚCI
STOSOWANIA KAR CIELESNYCH
I PRAWIE CHRONIĄCYM DZIECI
PRZED PRZEMOCĄ

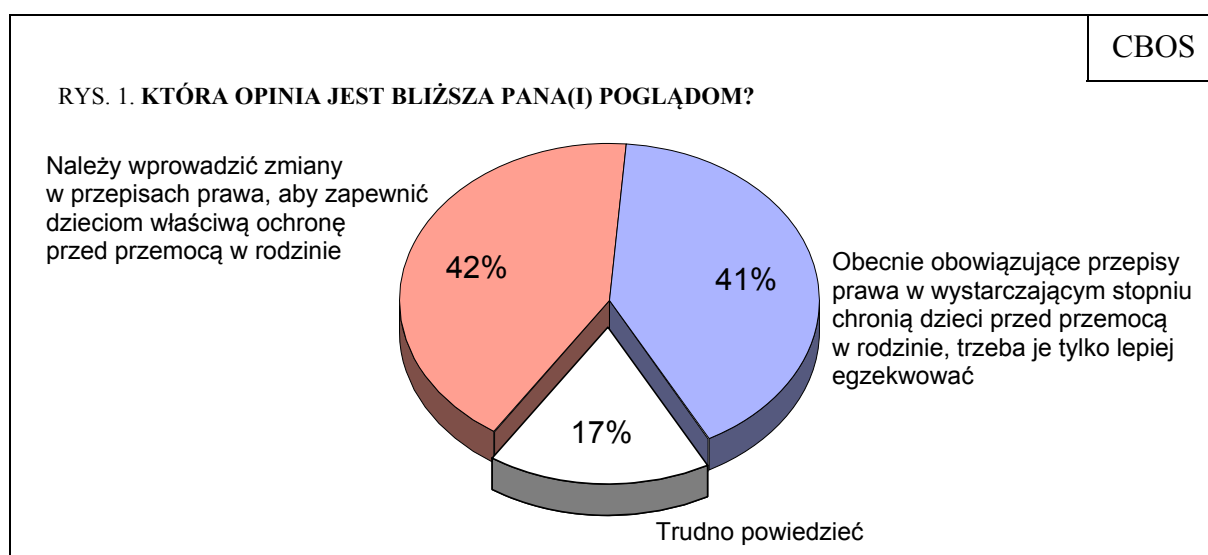
Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku
11 stycznia 2012 roku

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Żurawia 4a, 00-503 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

W styczniu tego roku weszła w życie ustawa *O wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej* („dla dobra dzieci, które potrzebują szczególnej ochrony i pomocy ze strony dorosłych, środowiska rodzinnego, atmosfery szczęścia, miłości i zrozumienia, w trosce o ich harmonijny rozwój i przyszłą samodzielność życiową, dla zapewnienia ochrony przysługujących im praw i wolności”)¹, określająca wiele nowych zadań z zakresu wspierania rodziny. Polacy są jednak podzieleni w opiniach na temat potrzeby wprowadzania nowego prawa chroniącego dzieci. Te kwestie, a także problem stosowania kar fizycznych poruszyliśmy w naszym majowym badaniu².

OCHRONA PRAW DZIECKA

Około dwóch piątych dorosłych Polaków (42%) uważa, że potrzebna jest zmiana przepisów w celu zapewnienia dzieciom właściwej ochrony przed przemocą w rodzinie. Mniej więcej tyle samo osób (41%) jest natomiast zdania, że obecnie obowiązujące przepisy prawa w wystarczającym stopniu chronią dzieci, trzeba je tylko lepiej egzekwować.

¹ Ustawa *O wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej* (Dz.U. z dnia 21 lipca 2011 roku) – preambuła.

² Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (264) przeprowadzono w dniach 10 – 16 maja 2012 roku na liczącej 1017 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

Kobiety znacznie częściej niż mężczyźni twierdzą, że należałoby uchwalić nowe prawo, żeby zapewnić dzieciom właściwą ochronę (odpowiednio: 48% i 35%). Natomiast więcej mężczyzn (48%) niż kobiet (35%) uważa, że obowiązujące przepisy są wystarczające.

Tabela 1

Która opinia jest bliższa Pana(i) poglądom?	Kobiety	Mężczyźni
	w procentach	
Obecnie obowiązujące przepisy prawa w wystarczającym stopniu chronią dzieci przed przemocą w rodzinie, trzeba je tylko lepiej egzekwować	35	48
Należy wprowadzić zmiany w przepisach prawa, aby zapewnić dzieciom właściwą ochronę przed przemocą w rodzinie	48	35
Trudno powiedzieć	17	17

PRYZWOLENIE NA STOSOWANIE KAR FIZYCZNYCH

W ciągu ostatnich czterech lat wzrosła liczba przeciwników stosowania kar fizycznych wobec dzieci (z 42% do 51%). Należy jednak zwrócić uwagę na fakt, że w roku 2008 w porównaniu z wcześniejszym pomiarem odnotowaliśmy wzrost liczby zwolenników fizycznego karcenia dzieci (z 41% do 49%). Badanie w 2008 roku³ było przeprowadzone po zapowiedziach premiera Donalda Tuska, że w Polsce – podobnie jak w wielu innych krajach europejskich – zostanie wprowadzony prawny zakaz stosowania kar fizycznych wobec dzieci. Dyskusje na ten temat wywołały wiele emocji i wydaje się, że przyniosły wówczas efekt przeciwny do zamierzonego. Tegoroczne dane są bardzo zbliżone do wyników uzyskanych w 1994 roku.

Mimo wahań opinii dotyczących bezwzględnego sprzeciwu wobec kar fizycznych, spada przyzwolenie na przemoc wobec dzieci. Teraz tylko co trzeci Polak (34%) uważa, że lanie jeszcze nikomu nie zaszkodziło, podczas gdy w roku 2008 ze stwierdzeniem tym zgadzało się 41% badanych, a w 1994 – 47%. Obecnie nie zgadza się z tą opinią trzy piąte Polaków (61%).

Zwiększa się także sprzeciw wobec karania dzieci kłapsem. Choć tę łagodną karę, bardziej symboliczną niż fizyczną, nadal akceptuje zdecydowana większość respondentów (73%, od 2008 roku spadek o 5 punktów), jedna czwarta (25%, wzrost o 6 punktów) sprzeciwia się nawet takiej formie kary cielesnej.

³ Zob. komunikat CBOS „Społeczne przyzwolenie na bicie dzieci”, lipiec 2008 (oprac. B. Roguska).

Tabela 2

Czy zgadza się Pan(i) czy też nie zgadza z następującymi stwierdzeniami?	Wskazania respondentów według terminów badań					
	V 1994		VI 2008		V 2012	
	w procentach					
Wobec dzieci nie powinno się stosować żadnych kar fizycznych						
Zdecydowanie tak	23	52	19	42	23	51
Raczej tak	29		23		28	
Raczej nie	35	41	37	49	33	45
Zdecydowanie nie	6		12		12	
Trudno powiedzieć	7		9		4	
Lanie jeszcze nikomu nie zaszkodziło						
Zdecydowanie tak	11	47	11	41	7	34
Raczej tak	36		30		27	
Raczej nie	29	46	28	54	30	61
Zdecydowanie nie	17		26		31	
Trudno powiedzieć	7		5		5	
Są sytuacje, że dziecku trzeba dać klapsa						
Zdecydowanie tak	-		28	78	19	73
Raczej tak	-		50		54	
Raczej nie	-		11	19	15	25
Zdecydowanie nie	-		8		10	
Trudno powiedzieć	-		3		2	

Płeć, wiek i wykształcenie wpływają na stosunek badanych do bicia dzieci, czyli tzw. lania. O jego nieszkodliwości przekonani są przede wszystkim najstarsi respondenci (46%), częściej mężczyźni (40%) niż kobiety (29%). Im wyższe wykształcenie badanych, tym mniejsze poparcie dla tej metody wychowawczej. Natomiast na stosunek do karania dzieci klapssem płeć nie ma większego wpływu. Mniejsze są też różnicowania opinii w zależności od wieku. Najwyraźniejsze pozostają te, które wiążą się z poziomem wykształcenia. Im wyższy, tym częściej badani sprzeciwiają się karaniu dzieci, choćby klapssem (zob. tabele aneksowe).

Zmniejsza się również odsetek rodziców przyznających, że biją swoje dzieci. Obecnie co ósmy badany mający dzieci poniżej 20 roku życia (12%) przyznaje, że czasem bije lub bił dziecko. Przed trzema laty twierdziła tak niemal jedna piąta rodziców (19%), a osiemnaście lat temu – jedna trzecia (34%). W tym roku trzy czwarte rodziców mających dzieci do lat 19 (74%) deklaruje, że nigdy nie dostały one lania, natomiast co siódmy (14%) twierdzi, że nie pamięta, czy takie zdarzenie miało miejsce. Trzeba jednak zaznaczyć, że zakres zjawiska może być niedoszacowany (gdyż jest to zachowanie raczej nieakceptowane

społecznie), zwłaszcza że pytanie dotyczące stosowania kar cielesnych wobec dzieci zostało sformułowane w taki sposób, że wyraźnie nawiązuje do mocnego bicia, a nie do lekkiego klapsa.

Tabela 3

Kiedy ostatnio Pana(i) dziecko dostało porządne lanie, „trzeba mu było wlać”?	Wskazania respondentów według terminów badań						
	IX 1994* (N=1222)	X 1998** (N=430)	VI 2001** (N=407)	II 2002** (N=375)	I 2005** (N=390)	II 2009** (N=325)	V 2012** (N=320)
	w procentach						
W tym tygodniu	6	3	1	1	1	1	1
W tym miesiącu	6	7	8	3	3	1	1
W ciągu ostatniego roku	11	10	12	6	7	4	3
Dawniej, gdy dziecko było młodsze	11	17	23	17	11	13	7
Nigdy nie dostało lania	46	43	51	55	62	69	74
Nie pamiętam	20	20	6	17	16	13	14

* Badanie CBOS „Moja rodzina”, próba losowo-adresowa dorosłych mieszkańców Polski wychowujących co najmniej jedno dziecko poniżej 19 lat
 ** Deklaracje osób mających dzieci do 19 roku życia

Rodzice⁴ niezgadający się z opinią, że wobec dzieci nie powinno się stosować żadnych kar fizycznych, znacznie częściej niż ci, którzy popierają ten pogląd, przyznają, że ich dzieci dostały kiedyś porządne lanie (odpowiednio: 17% i 7%). Warto jednak podkreślić, że także wśród rodziców sprzeciwiających się potępieniu wszelkich kar cielesnych ponad dwie trzecie (68%) twierdzi, że nigdy nie sprawiło lania swoim dzieciom.

Tabela 4

Rodzice, którzy:	Czy zgadza się Pan(i) czy też nie zgadza ze stwierdzeniem, że wobec dzieci nie powinno się stosować żadnych kar fizycznych?	
	Zgadzam się	Nie zgadzam się
	w procentach	
– twierdzą, że ich dzieci dostały kiedyś porządne lanie	7	17
– twierdzą, że ich dzieci nigdy nie dostały lania	80	68
– nie pamiętają, czy ich dzieci dostały lanie	13	15

Analizy dotyczą jedynie rodziców dzieci do lat 19

Jeszcze większe różnice odnotowujemy w deklarowanych zachowaniach rodziców zgadzających się ze stwierdzeniem, że lanie jeszcze nikomu nie zaszkodziło, i tych, którzy go nie akceptują. Rodzice uważający, że lanie jest nieszkodliwą formą karania dzieci, ponad

⁴ Analizy zależności między poglądami na temat stosowania kar fizycznych a rzeczywistymi zachowaniami rodziców dotyczyły jedynie tych, którzy mają dzieci do 19 roku życia.

trzykrotnie częściej niż pozostali przyznają, że biją lub bili swoje dzieci (odpowiednio: 24% i 7%). Ponadto znacznie częściej twierdzą, że nie pamiętają, czy takie zdarzenie miało kiedyś miejsce, co może być, przynajmniej w niektórych przypadkach, przejawem niechęci, aby przyznać się do stosowania tego rodzaju kar. Zdecydowana większość rodziców niezgadających się z opinią, że lanie jest nieszkodliwe (84%), twierdzi, że ich dzieci nigdy nie były karane w ten sposób, natomiast wśród tych, którzy popierają ten pogląd – połowa (51%).

Tabela 5

Rodzice, którzy:	Czy zgadza się Pan(i) czy też nie zgadza ze stwierdzeniem, że lanie jeszcze nikomu nie zaszkodziło?	
	Zgadzam się	Nie zgadzam się
	w procentach	
– twierdzą, że ich dzieci dostały kiedyś porządne lanie	24	7
– twierdzą, że ich dzieci nigdy nie dostały lania	51	84
– nie pamiętają, czy ich dzieci dostały lanie	25	9

Analizy dotyczą jedynie rodziców mających dzieci do lat 19

Spada przyzwolenie na stosowanie kar cielesnych wobec dzieci. Polacy coraz częściej nie zgadzają się z poglądem, że lanie jeszcze nikomu nie zaszkodziło. Większość jednak popiera wychowawcze znaczenie symbolicznego klapsa. Być może dlatego Polacy ambiwalentnie podchodzą do prawnego regulowania tych kwestii. Mniej więcej tyle samo uważa, że potrzebne są nowe przepisy lepiej chroniące dzieci przed przemocą w rodzinie, co jest zdania, że te obecnie obowiązujące są wystarczające. Interesujące okazało się zestawienie opinii na temat kategoriycznego odrzucenia jakichkolwiek kar fizycznych. Pięć lat temu, w trakcie debaty dotyczącej prawnego uregulowania tej kwestii, zwolenników bezwzględnego potępienia kar fizycznych było mniej niż w roku 1994. Obecnie opinie na ten temat są zbliżone do tych sprzed osiemnastu lat. Paradoksalnie, debata mogła się przyczynić do spadku poparcia dla rezygnacji z jakichkolwiek kar cielesnych. Można jednak zaobserwować powolną, ale pozytywną zmianę świadomości społecznej w tym zakresie, co wpływa na rzeczywiste zachowania rodziców. Ci, którzy akceptują kary fizyczne, stosują je znacznie częściej niż uważający, że nie powinno się sięgać po tego typu środki wychowawcze.

Opracowała
Katarzyna KOWALCZUK

Tabela 1

		Czy zgadza się Pan(i) czy też nie zgadza ze stwierdzeniem, że lanie jeszcze nikomu nie zaszkodziło?			Liczba osób
		Tak	Nie	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		34	61	5	1010
Płeć	Mężczyźni	40	56	5	482
	Kobiety	29	66	4	529
Wiek	18-24 lata	28	71	1	127
	25-34	31	66	3	208
	35-44	32	61	7	166
	45-54	29	68	4	161
	55-64	39	56	4	179
	65 lat i więcej	46	47	7	170
Miejsce zamieszkania	Wieś	39	55	5	382
	Miasto do 20 tys.	29	66	5	155
	20-100 tys.	34	62	3	196
	101-500 tys.	33	63	3	170
	501 tys. i więcej mieszk.	27	69	5	107
Wykształcenie	Podstawowe	48	45	7	198
	Zasadnicze zawodowe	39	56	4	263
	Średnie	28	68	3	353
	Wyższe	25	71	4	196
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	24	72	4	108
	Średni personel, technicy	26	74		32
	Pracownicy adm.-biurowi	19	75	5	60
	Pracownicy usług	39	57	4	67
	Robotnicy wykwalifikowani	33	64	3	107
	Robotnicy niewykwalifik.	48	51	2	51
	Rolnicy	53	43	4	64
	Pracujący na własny rach.	32	63	5	44
Bierni zawodowo	Renciści	30	64	6	76
	Emeryci	44	49	7	212
	Uczniowie i studenci	25	75		68
	Bezrobotni	34	62	5	56
	Gospodynie domowe i inni	25	68	7	64
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	25	70	5	137
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	36	60	4	105
	sekt. pryw. poza rolnict.	33	65	2	217
	prywatnym gosp. rolnym	52	43	5	55
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	31	63	6	131
	501-750	33	64	3	109
	751-1000	38	58	4	171
	1001-1500	33	65	2	159
	Powyżej 1500 zł	33	65	2	180
Ocena własnych war. mater.	Złe	43	51	6	150
	Średnie	36	57	6	467
	Dobre	29	69	2	393
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	43	56	1	49
	Raz w tygodniu	37	58	5	453
	1-2 razy w miesiącu	32	62	6	161
	Kilka razy w roku	30	67	3	195
	W ogóle nie uczestniczy	33	62	4	153
Poglądy polityczne	Lewica	37	60	3	179
	Centrum	30	66	4	314
	Prawica	35	62	3	297
	Trudno powiedzieć	36	55	8	220

Tabela 2

		Czy zgadza się Pan(i) czy też nie zgadza ze stwierdzeniem, że są sytuacje, że dziecku trzeba dać klapsa?			Liczba osób
		Tak	Nie	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		73	25	2	1011
Płeć	Mężczyźni	75	23	2	483
	Kobiety	72	27	2	529
Wiek	18-24 lata	70	28	2	127
	25-34	68	30	2	208
	35-44	72	27	2	166
	45-54	77	22	1	162
	55-64	74	25	0	179
	65 lat i więcej	81	16	3	170
Miejsce zamieszkania	Wieś	74	24	2	383
	Miasto do 20 tys.	77	22	1	155
	20-100 tys.	77	21	2	196
	101-500 tys.	67	31	2	170
	501 tys. i więcej mieszk.	71	27	2	107
Wykształcenie	Podstawowe	85	14	1	198
	Zasadnicze zawodowe	74	24	2	263
	Średnie	71	27	2	354
	Wyższe	66	31	2	196
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	66	32	2	108
	Średni personel, technicy	66	34		33
	Pracownicy adm.-biurowi	66	33	1	60
	Pracownicy usług	82	18		67
	Robotnicy wykwalifikowani	75	22	3	107
	Robotnicy niewykwalifik.	73	27		51
	Rolnicy	84	13	3	64
	Pracujący na własny rach.	77	20	3	44
Bierni zawodowo	Renciści	67	31	1	76
	Emeryci	78	19	2	212
	Uczniowie i studenci	66	30	4	68
	Bezrobotni	76	23	1	56
	Gospodynie domowe i inni	71	29		64
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	66	32	2	137
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	78	22		105
	sekt. pryw. poza rolnict.	72	26	2	217
	prywatnym gosp. rolnym	80	16	4	55
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	73	26	1	131
	501-750	83	17		109
	751-1000	70	29	0	171
	1001-1500	74	25	1	159
	Powyżej 1500 zł	70	29	1	180
Ocena własnych war. mater.	Złe	75	23	2	150
	Średnie	76	22	2	468
	Dobre	69	28	2	393
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	84	14	2	49
	Raz w tygodniu	77	21	2	453
	1-2 razy w miesiącu	71	28	1	161
	Kilka razy w roku	67	30	3	195
	W ogóle nie uczestniczy	71	28	1	153
Poglądy polityczne	Lewica	76	24	0	179
	Centrum	72	26	1	315
	Prawica	73	25	2	297
	Trudno powiedzieć	74	22	3	220